

שלושים יום קודם החג

קשה לו, יערב בו מיץ ענבים טבעי, ואם גם זה קשה, ישתה מיץ ענבים טבעי לברו¹⁷.
הבום:
חייבת להיות שלמה¹⁸ ולהכיל 'רביעית'¹⁹.
שיעור רביעית על-פי ספר שיעורי תורה – 86 סמ"ק²⁰.
נוהגים להשתמש בגביע כסף²¹.
אין נוהגים להשתמש בגביע עם רגל²².

ניתן לברר זאת כיום כשהיקבים מוסיפים כוהל, ומהם גם תמציות שונות. ולכן לכל הדעות יש להשתדל להשתמש בייץ שיש בו מידה מירבית של יין טבעי. כן לכאורה כל זה אינו שייך כלל במיץ ענבים, ושם יש להשתדל ביתר שאת, אם כי עיף החוק כשכותבים "מיץ ענבים טבעי" אסור להוסיף תמציות וכד'.
כיום, ובפרט בסדרים הציבוריים, שמארחים גם כאלה שיש חשש בנגיעתם בייץ, סומכים רבים על הפיסטור כיון מבושל. ויש מחמירים (ראה שו"ת אגרות משה יו"ד ח"ב סי' נב, שו"ת מנחת שלמה סי' כה, ועוד).
17) ראה המובא בסי' סדר פסח כהלכתו ח"ב פיג הערה 26, פסקי תשובות סי' תעב אות יא, וילקוט יוסף סי' ערב העי' יא. באניק כרך יט עמ' ריג מציע הרבי מיץ ענבים כפתרון לשתית ארבע כוסות לחולה. (בקונטרס ירי"ח כסלו מובא שבליל שמע"צ תש"ח אחרי התקף הלב בא הרבי לקדש בסוכה, והציעו הרופאים שיקדש על מיץ ענבים, והרבי

סירב, באמרו "קידוש מאכט מען אויף וויין" [=קידוש עושים על יין]).
18) שו"ע אדה"ז סי' קפג ס"ד.
19) שו"ע אדה"ז סי' תעב סיי"ז.
20) אך כוסו של הרבי גדולה ביותר – 'המלך במסיבו ח"ב עמ' שג.
21) 'אוצר' עמ' קלח. 'המלך במסיבו ח"ב עמ' שכ. כף החיים סי' תעב ס"ק יא. אך 'כוס של אליהו מזג הרבי בזוכית שקופה (המלך במסיבו שם עמ' שכב).
22) במאמרו של הרה"ג רח"י שי' אייזנבך בגליון 400 של 'כפר חב"ד', מסביר נוהג זה – הקיים גם בקהילות חסידיות אחרות – כיוון שע"פ הזוהר נעשה עניין אחד מחמש אצבעות היד יחד עם הכוס, ולכן אין מפסיקים ביניהם. וצ"ע באם אירע שיש רק כוס עם רגל, האם לדין יש לאחוז מתחת הרגל או מעליה.

ב"ה

התקשרות

קונטרס שבועי לאנ"ש חסידי חב"ד לחיזוק ההתקשרות ל"ק אדמו"ר רבי מנחם מענדל בהרה"ק רלו"י מליובאוויטש זצוקלה"ה נבג"מ ז"ע

שיחות • איגרות • פניני חסידות לפה"ש • הלכות, מנהגים וטעמיהם • ניצוצות • זמנים

תקד

ערב שבת קודש
פרשת ויקהל-פקודי / החודש
כ"ו באדר ה'תשס"ד

יוצא לאור על-ידי
מכון ליובאוויטש שעל-יד
צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז

לזכות

האחים התמימים הדגולים לבית

דייטש

הרה"ח ר' זלמן, ר' יוסף, ר' אברהם-משה

וגיסם ר' גבריאל גופין שיחיו

שלושים יום קודם החג

להשתמש בחומץ או מלח [מלבד הזהירות מ'כבוש', הבעיה שברכוחו גדול מדי החרקים המוצצים מתים ונשארים בתוך העלה] אלא בנוזל לשיטפת כלים, ברכוח הרגיל, ולשטוף כל פינה היטב בעזרת 'ליפה' עדינה (הרבי לא אכל קלחים).⁹

להשתמש בחומץ או מלח [מלבד הזהירות מ'כבוש', הבעיה שברכוחו גדול מדי החרקים המוצצים מתים ונשארים בתוך העלה] אלא בנוזל לשיטפת כלים, ברכוח הרגיל, ולשטוף כל פינה היטב בעזרת 'ליפה' עדינה (הרבי לא אכל קלחים).⁹

כרפס:

ראשי-תיבות: ס'פּרֶךְ, כלומר שישים ריבוא עברו עבודת-פּרֶךְ.¹³ ואנו נוהגים לקחת בצל (או תפוח-אדמה).¹⁴

דיין:

בליל הסדר חובה על כל אחד ואחת¹⁵ לשתות ארבע כוסות יין.

מי שאפשר לו, ישתה יין (אדום) בלבד. אם

חרוסת:

רסק פירות עבה, זכר לטיט. נעשה מפירות שנמשלה בהן כנסת ישראל¹⁶, וצריך לתת בתוכו תבלין הדומה לתבן כגון קינמון וזנגביל, אך "מכמה שנים מנהגנו לא לקחת קידה וקינמון מחשש תערובת חמץ, רק תפוחים אגסים ואגוזים".¹⁷ צריך שתהיה בו חמיצות כלשהי, זכר שהיו משעבדים בישראל עד שהיו שנייהם קהות; ומרככים אותה ביין אדום, זכר

שם גם המיעוט אינו אוכלים בפ"ע, ברכתם שהכל אבל לפי הנ"ל כנראה גם כימינו יש מיעוט שאוכלים חיים (וא"צ לסמוך על הח"י ש"י תעה ס"ק טו, שאף אם אינו ראוי מברך על המרור בפה"א, שבש"י רבינו שם סכ"ג לא פסק כן).

(15) ש"י אדה"י ס"י תעב סכ"ה.

מידע לסובלים מסוכרת: היין יקברנה סוביניון אדום של יכרמל כמעט ואינו מכיל סוכר כלל (מדובר בסוכר שמהיין עצמו. בינות יבשים אחרים, יש המכילים 4% ויותר).

מידע כללי: היינות (הרגילים) מתוצרת הניל, וכן היין בהכשר בי"ד רבני אישי הם מפוסטרים (לגבי יצרנים אחרים – יש רבים שאינם מפוסטרים כלל, כמו יקבי הגולן, והמצב משתנה מזמן לזמן גם במינון של כל יצרן בדרך כלל ימ"ץ ענבים הוא מפוסטר). כן הם מכילים מעט מאוד תוספות. היינות ומיץ-הענבים מתוצרת משפ' שפרינגר כפר-חבי"ד הם ללא כל תוספות, והיין היבש הוא גם ללא סוכר כלל. הם משווקים גם יין מבושל ממש. וראה בהערה הבאה.

(16) ש"י אדה"י ס"י תעב סכ"ו (אם אין הלבן משובח ממנו), וכן נהג כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו, וראה 'הגדה היכל מנחם' עמ' לו, שהקפיד על כך גם כל השנה. אמנם כנ"כ שנים השתמש הרבי ביין שאינו אדום, בליל הסדר וכל השנה.

מצווה מן המובחר לקחת יין שאינו מבושל ושאינו בו שום תערובת כלל. אבל אם אין לו יין אחר משובח כמאמר, אפילו לכתחילה יכול לצאת בהם אם הם כשרים לברכת הגפן (ש"י אדה"י ס"י תעב סכ"ז).

לכתחילה, יין הכשר לברכת הגפן הוא שיש בו לפחות שליש מימנתו יין טהור (ראה ש"י אדה"י ס"י רד ס"ט"י. ש"י צמח-צדק או"ח ס"י כח. אמנם יש לדעת שע"פ המבואר שם – כל זה הוא רק כשהדך לשתותו על-ידי מוגיה זו, ולא

(8) כיוון שאין יוצאין ידי חובה במרור כשהוא כבש, ושיעור יכבישה' בציר או בחומץ הוא ישינתנו על האש וירתיח"י (ש"י אדה"י ס"י תעב סכ"ג), וזה ייתכן לפעמים אפילו בשתיים שלוש דקות.

(9) ומציינים בזה למג"א ס"י תעב ס"ק יא. אך במצב הנתון וודאי עדיף להשתמש בהם.

(10) ש"י אדה"י ס"י תעב ס"י"ב-לג.

(11) צריך לרכבה, כיון שטיבולי ייתכן רק בנוזל.

(12) 'התועודות' תשמי' חי' עמ' 181. ספר המנהגים.

(13) אבודרהם, מהרי"ל – ילקוטי טעמים ומנהגים' ל"ק"א אדמו"ר נשיא דורנו.

(14) בירשימות' חוב' צ' (יומן ניסן תרצ"ה, וורשא) עמ' 14: "לכרפס – היו לוקחים בצל, ורק אח"כ כשנחלשו הדורות, לקחו [הנשים, המלך במסיבו ח"א עמ' קלא. 'אוצר' עמ' קלד] תפוחי אדמה, אבל אדמו"ר מהרי"ש לא היה שבע רצון מזה".

והעיר שב'אוצר' שם ציין לערוך השלחן ומעדני שמואל, וכן מציינים לחיי אדם ויסוד ושורש העבודה שנהגו בבצל, ואכן גם בסי' רה ס"ד פסק שם כדעת ש"י רבינו שם ס"א, שהבצלים טובים לאכילה [ללא פת] ומברכים עליהם 'אדמה', ואכן מספרים שכך נהגו ברוסיה, אך במשני"ב שם ס"ק ה כתב (מהשע"ת ס"ק ב) ש"במדינותינו [וכ"כ בשו"ת אג"מ או"ח ח"א ס"י סד על 'מדינותינו' הדיוס, ובהגדת יקול דודי בשמו. מאידך בהערות הגר"מ אליהו ל"י וזאת הברכה עמ' 361 פסק שבצל חי שאינו חריף ברכתו בפה"א] לעולם אין דרך בני אדם לאכול שומים ובצלים חיים אף כשהם רכים", ובסדר ברה"י (פ"ו ה"ד, ע"י"ש בניאור הרב גרין, וכן בלוח ברה"י פ"ט הי"א) פסק רבינו שאם הבצלים ראויים לאכילה בפני עצמם, אם אין רוב בני אדם אוכלים אותם רק עם פת – מברכים עליהם בפ"ע בפה"א. משמע

מורה שיעור ללימוד היומי ברמב"ם

כ"ו באדר ה'תשס"ד – ד' בניסן ה'תשס"ד

יום	יום בחודש	ג' פרקים ליום	פרק א' ליום	ספר-המצוות
ו'	כ"ו באדר	הלי שמיטה ויובל. פרק ט-יא.	הלי עירובין. פרק ח.	מ"ע קלח. מל"ת רכו. מ"ע קלט.
ש"ק	כ"ז באדר	פרק יב-ג. שאלו שלום וגו'. ספר עבודה והוא ספר שמיני.. הלי בית הבחירה.. בפרקים אלו. פרק א.	הלי שביתת עשור.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת קסט. קע. מ"ע קפג. מל"ת רכח. מ"ע כ.
א'	כ"ח באדר	פרק ב-ד.	פרק ב.	מל"ת עט. פ.
ב'	כ"ט באדר	פרק ה-ז.	פרק ג.	מ"ע כא.
ג'	א' בניסן	פרק ח. הלי כלי המקדש והעובדים בו.. בפרקים אלו. פרק א-ב.	הלי שביתת יו"ט.. בפרקים אלו. פרק א.	מל"ת סז. מ"ע לה. מל"ת פג. פד.
ד'	ב' בניסן	פרק ג-ה.	פרק ב.	מל"ת פה. פב. מ"ע לד. מל"ת פו.
ה'	ג' בניסן	פרק ו-ח.	פרק ג.	מ"ע כג. מל"ת עב. מ"ע לב. לו.
ו'	ד' בניסן	פרק ט-י. הלי ביאת המקדש.. בפרקים אלו. פרק א.	פרק ד.	מ"ע לג. מל"ת פח. פז. עג. קסג. קסד.

זמני השבוע *

תאריך	עלות השחר*		זמן ציצית ותפילין	זמן זריחת החמה	זמן ק"ש	חצות היום והלילה	מנחה גדולה	שקיעת החמה***	צאת הכוכבים
	לפני הזריחה	72 ד' לפני הזריחה							
ו', כ"ו באדר	3.46	4.34	4.55	5.50	8.45	11.49	12.19	5.51.6	6.15
ש"ק, כ"ז באדר	3.44	4.32	4.54	5.49	8.44	11.48	12.19	5.52.3	6.16
א', כ"ח באדר	3.43	4.31	4.53	5.47	8.44	11.48	12.18	5.53.0	6.17
ב', כ"ט באדר	3.41	4.30	4.51	5.46	8.43	11.48	12.18	5.53.7	6.18
ג', א' בניסן	3.40	4.28	4.50	5.45	8.42	11.47	12.18	5.54.3	6.18
ד', ב' בניסן	3.38	4.27	4.49	5.43	8.41	11.47	12.18	5.55.0	6.19
ה', ג' בניסן	3.37	4.26	4.47	5.42	8.40	11.47	12.18	5.55.7	6.20
ו', ד' בניסן	3.35	4.24	4.46	5.41	8.40	11.47	12.17	5.56.4	6.20

* הזמנים מתייחסים לאזור השפלה. באזור ההרים והעמקים יש שינויים שעשויים להגיע למספר דקות.
 ** לגבי זמן עלות השחר הנהוג בחב"ד קיימות שלוש דעות. הבאנו את הזמנים לפי הדעה המוקדמת ביותר והמאוחרת ביותר, וראוי להחמיר לפי העניין.
 *** זמני השקיעה כאן הם לפי השקיעה הנראית. אולם אדה"י בסידורו ('סדר הכנסת שבת') מכיר בשקיעה האמיתית, המאוחרת ממנה "בכמו ארבע מינוטין" (שיעור התלוי במיקום ובעונות השנה).

זמני הדלקת הנרות וצאת השבת

פרשת	ירושלים	תל-אביב	חיפה	באר-שבע
ויקהל-פקודי	5.14	5.29	5.21	5.32
ויקרא	5.19	5.34	5.26	5.37

עורך ראשי: **מנחם מענדל ברוך** • עורך: **שניאור-זלמן רודמן** • הגהה: **יוסף-יצחק איידלמן**
 מו"ל: **מכון ליובאוויטש** שע"י צעירי-אגודת-חב"ד באה"ק ת"ו – המרכז
 יו"ר: **הרב יוסף-יצחק הכהן אהרונב**
 כתובת: ת"ד 14 כפר חב"ד 72915, טל': 03-9607588, פקס': 03-9606169
 אינטרנט: <http://chabad.org.il> דואר-אלקטרוני: chabad@chabad.org.il ISSN 0793-7474

שואלין ודורשין בהלכות הפסח (ב)

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

ההכנות לסדר

מצות:

לא לשכוח לוודא שהפרישו 'חלה' מן המצות, ואם לאו – להפריש.

יש לברור אותן מחשש נפוחות וכפולות.

יש להכין מצות בכמות מספקת עבור כל המסובים. שלוש מצות שלמות בקערה של עורך הסדר (וכל משתתף מבר-מצווה ומעלה), וכן מצות נוספות (שיהיו בהישג-יד לקראת קיום מצוותן) בעבור כל המסובין למצוות אכילת מצה, כורך ואפיקומן.

נוהגים לקחת מצות כפופות – בית קיבול, שזהו ענין 'כלי' האמיתי. ונוהגים להפריד במפה בין מצה למצה.

זרוע:

נוהגים לצלות את הזרוע, וצריך לעשות זאת מבעוד-יום. שכח ולא צלה, אסור לו לצלותה בלילה (מכיוון שאין מנהגנו לאוכלה אף ביום המחרת),² ויניח במקומה בשר מבושל.³

נוהגים לקחת חלק מצוואר עוף. כמו-כן מרקדקים שלא לאכול את הזרוע אחר-כך – כל זה הרחקה שלא יהיה כל דמיון לקרבן

הפסח. ומטעם זה הנה כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ נ"ע היה מסיר כמעט את כל הבשר מעל עצמות הזרוע, וכן נהג גם אביו כ"ק אדמו"ר מהורש"ב נ"ע.⁴

ביצה:

מבושלת עד שתתקשה. אם לא בישולה לפני החג, אפשר לבשלה בליל החג.

הרבי היה מדקדק שלא תישבר קליפת הביצה, אף שטורח היה לו להעמידה במקומה על-גבי המצות כשהיא בשלמותה.

מרור:

נוהגים לקחת חסה⁵ [כך שמה גם בארמית, ובלשון המשנה 'חורת'] ותמכא [כך שמה בלשון המשנה, לפי הזיהוי במסורת אשכנז, ובימינו נקראת בארה"ק בטעות בשם 'חורת', וטרם קבעו לה שם עברי תיקני] שניהם יחד – הן למרור והן לכורך.⁶

עדיף להשתמש בחסה מגידול נקי מחרקים, הטעונה רק השריה קלה במי סבון ושטיפה. חסה רגילה – גם הקלחים – טעונה בדיקה היטב מן החרקים, וכבר ציינו שעדיף שלא

1 ספר-המנהגים.

2 "מצווה לחזור אחר חורת... ואף-על-פי שהחורת אין בה מרירות, מכל מקום כשהיא שוהה בקרקע, מתקשה הקלח שלה ונעשה מר מאוד, ומפני כך היא נקראת מרור, ומצווה לחזור אחריה אף כשהיא מתוקה... זכר למה שמררו המצרים את חיי אבותינו... בתחילה בפה-רד... ולבסוף מררו חייהם בעבודה קשה..." (שו"ע אדה"י סי' תעג ס"ל). ולעיל בסכ"ג מבאי שיוצאים בין השרא גם בתמכא שקורין קרייין. ובסכ"ח שמצטרפים זה עם זה לכוית.

מקפידים להשתמש בחסה מסוג 'רומינה', אולי על-פי משיכ בסו שיעוריתורה עמי קצו שעדיף לקחת 'מין הארוד' דווקא. וראה נטע-גבריאל – פסח ח"ב פני"ד סי"י.

מתכוננים לפסח ב"חיפזון"

חינוך יהודי מתחיל ב"הליכה" בענייני קדושה, נמשך ב"ריצה" לדבר

מצווה עד שהוא מגיע לדרגה של "קפיצה" ו"חיפזון" כדי

שתתאפשר בחירה חופשית, ניתנה גם אפשרות ל"קפיצה" ול"חיפזון"

בכיוון ההפוך מקדושה □ התורה שהיא "תורה אור" ותורת חיים"

מאירה את דרכו של היהודי ומסייעת לו לבחור בדרך הנכונה □

מכתב כללי מאת כ"ק אדמו"ר נשיא דורנו (תרגום מאידיש)

ב"ה, קמי שבתא פרשת ויקהל-פקודי ופרשת החודש

כ"ה אדר, ה'תשמ"ז

ברוקלין, נ.י.

אל בני ובנות ישראל

בכל מקום שהם

ה' עליהם יהיו

שלום וברכה!

בעמדנו קמי שבתא דפרשת החודש, שבת מברכים חודש ניסן, ראשון לחודשי השנה, אשר הנקודה המרכזית שבו הוא חג הפסח, זמן חירותנו, הרי זה וראי הזמן המתאים לחזק את ההכנות לפסח, הכנות גם, ובמיוחד, במובן הרוחני, להתבונן בענייני הכלליים והפרטיים של הראש והראשון שבחגים, להתבונן במה שיש ללמוד מהם ולהביא במעשה בפועל בחיי יום-יום של כל השנה.

* * *

קמי שבתא: פסחים ק, סע"א. גיטין עז, א. וראה רמב"ם הל' גיטין פ"ט הכ"ג. שו"ע אה"ע סקמ"ד ס"ו. ובשו"ע אדה"י או"ח סרצ"ט ס"ח: ג' ימים האחרונים נקראים ימים שלפני שבת הבאה. פ' ויקהל פקודי ופ' החודש: נקודה משותפת בשתי פרשיות אלו – בשתיהן מדובר ע"ד ראש חודש ניסן (בתבאר בהתוועדות דש"פ ויק"פ, פ' החודש ה'תשמ"ז).

כ"ה אדר: בו נברא העולם לדעת ר' יהושע – ר"ה יא, רע"א. תוד"ה לתקופות – שם ת, א (ובנוגע לתקופות כן ה"הלכה – ר"ה יב, א). וראה תוד"ה כמאן – ר"ה כז, א. שער הכוונות להארי"ל עניין ר"ה דרוש א. פ"ח שער ר"ה פ"ד (בכמה דפוסים – פ"ו). וראה לקו"ש חט"ז עמ' 483-4 ובהערות שם. וראה בהערות למכתב מוצש"ק פ' ויק"פ, כ"ה אדר ה'תשמ"ב בתחלתו (הגש"פ עם ליקוטי טעמים, מנהגים וביאורים – קה"ת ה'תשמ"ו ואילך – עמ' תשכב).

פ' החודש... פסח: מגילה כט, א ואילך. ובפרש"י שם ד"ה ברביעית: ששם פרשת הפסח.

ראשון לחודשי השנה: בוא יב, ב.

זמן חירותנו: כן נקרא בנוסח התפלה והקידוש. וראה לקו"ש ח"ז עמ' 71 ואילך.

והראשון שבחגים: ר"ה ד, א.

במעשה בפועל: כי המעשה הוא העיקר – אבות פ"א מ"ז. תקו"ז תנ"ב (פז, סע"א). ת"ס (גב, ב). ת"ע (קלג, ג). קלד, א.

כמדובר פעמים רבות יש בכל יום-טוב עניינים שהם משותפים בכל הימים-טובים ועניינים שבהם כל יום-טוב שונה משאר הימים-טובים.

נתעכב כאן, על עניין מיוחד שאנו מוצאים רק בחג הפסח ולא בחגים אחרים: העניין של חיפון עד כדי אופן של דיאלוג, כפי שהדבר מצויין בשמו של החג (לפי אחד מפירושו העיקריים): "פסח – על שום שפסח", שבת בני ישראל ניצלו מבין בתי המצרים באופן של דיאלוג, וכפי שהדבר רמוז, ביחס לכללות הגאולה מגלות מצרים, בפסוק, "קול דודי הנה זה בא (=הנה בא הקב"ה להביא את הגאולה) מדלג על ההרים".

דובר כבר פעמים רבות, שהעניינים בעולם הרוחני משתקפים בעולם הגשמי, וב"עולם קטן – זה האדם" בפרט.

ובענייננו, בכל הקשור ליהודים, לכל יהודי גם כפרט וכיחיד, ידוע ש"אינו מבקש אלא לפי כוחו" (הקב"ה דורש מכל אחד בהתאם לכוחות שהעניק לו לפני כן), ולפיכך יש ללכת מן הקל אל הכבד. כך גם בדבר הנדון ישנם כמה אופנים של תנועה: הליכה, ריצה, דילוג, קפיצה.

כאשר ילד נולד אין הוא תחילה בגדר של הליכה, ועל-אחת-כמה-וכמה בגדר של ריצה וקפיצה. במשך הזמן הוא מתחיל לצעוד וללכת, מאוחר יותר הוא מטוגל גם לרוץ, ולאחר מכן גם לקפוץ.

כך גם ברוחניות – בחינוך של ילד, מאלף-בית למקרא, משנה כו' וקיום המצוות והנהגה טובה: הוא מתקדם כל העת באופן של "הליכה" עד שהוא נעשה ל"רוץ לדבר מצווה", והוא ממשיך להתקדם ולעלות גם למעלה מזה מדרגה לדרגה עד לאופן של "קפיצה" לדרגה הנעלית ביותר של יציאת מצרים ברוחניות "יציאה ממצרים וגבולים", כך שאת כל העניינים של תורה ועבודה וגמילות-חסדים הוא עושה בשלימות ובזריזות הגדולה ביותר, דבר שהוא חיפון דקדושה, ובקדושה.

* * *

העניין של חיפון: עניין ולימוד נוסף מחיפון דחג הפסח – במכתב דחגה"פ ה'תשל"ו; ה'תשמ"ו (הגש"פ – קה"ת ה'תשמ"ז – עמ' תרסח ואילך. שם עמ' תתפג ואילך). ועוד.
חיפון: כ"מ"ש (בוא יביא) "ואכלתם אותו בחיפון": "כי בחיפון יצאת מארץ מצרים" (ראה טזג). וראה בהנסמן בהערות למכתב ר"ח ניסן ה'תשמ"ו (הגש"פ הנ"ל עמ' תתפח).
פסח – על שום שפסח: משנה פסחים קטו, ריש ע"ב. הגש"פ פיסקא פסח שהיו אבותינו אוכלים ובפרש"י ע"פ בוא שם: הקרבן הוא קרוי פסח על שם הדילוג והפסחה כו' ואתם עשו כל עבודותיו לש"ש דרך דילוג וקפיצה זכר לשמו שקרוי פסח. וראה ת"ח שמות רה.א. סה"מ אע"ר ע' סו ואילך. ובכ"מ.

קול דודי: שה"ש ב.ה. ושייך ל"צי"מ – ראה פרש"י עה"פ. מכילתא עה"פ בוא שם. יל"ש עה"פ בוא שם (רמז קצט). יל"ש ישעיהו עה"פ (ישעיה נביא) כי לא בחיפון תצאו (רמז תעו).

בניצוחם: ובניצוחם קטן – זה האדם: וצ"ל השתדלות שישיע זל"ז – כמובנו בחיבור ויקהל (קהל) ופקודי (דווקא כל פרט בפ"ע) לפרשה אחת.

נעלם קטן – זה האדם: תנחומא פקודי ג. זח"ג לגב. תקנ"ז תס"ט קרוב לתחלתו (ק.ב, ק.א.א). שיאינו מבקש אלא לפי כוחו: תנחומא נשא יא. במדב"ר פ"ב, ג.

דיאלוג, קפיצה: ראה לקו"ת שה"ש (טו, סע"ב) עה"פ מדרג' על ההרים מקפצין על הגבעות, בביאור החילוק בין דילוג לקפיצה (ממשנה אהלות פ"ח מ"ה וירושלמי ביצה פ"ה ה"ב).

בחינוך: משנה כו': אבות ספ"ה: בן חמש (שנים) למקרא, בן עשר למשנה כו'. רמב"ם הל' ת"ת פ"א ה"ו. הל' ת"ת לאדה"ז בתחילתו.

לירך לדבר מצווה: ראה אבות פ"ד מ"ב. ש"ע (ודארה"ז) או"ח ס"צ ס"ב (ס"ג). וראה לקו"ש חי"ז עמ' 371 ואילך.

יציאת מצרים ברוחניות: ראה תניא פמ"ז, ובהנסמן במכתב עש"ק י"א ניסן ה'תשמ"ד הערה ד"ה יצ"מ (הגש"פ הנ"ל עמ' תשנז).

באות אחת משמו הקדוש (על-כל-פנים פרק אחד)³². ב) להוסיף³³ בלימוד תורתו של בעל ההילולא³⁴, ש"עיקר גילוי החסידות באופן של

הבנה וההסברה נתחדש על ידו, ונתכנה 'הרמב"ם רתורת החסידות'³⁵. ג) להוסיף³⁶ בעבודת התפילה. ד) להוסיף³⁷ בנתינת צדקה,

ומה טוב – לעניין השייך לעבודתו המיוחדת של בעל ההילולא או למסודות העוסקים בעבודתו, ש"עיקר חידושו – בייסוד ישיבת

תומכתי-תמימים, שבה מודגשת שלימות התורה" נגלה וחסידות כאחד³⁶, ו"על-ידו התחילה עיקר הפצת תורת החסידות חוצה"³⁷,

ובעבודת רבותינו נשיאנו ממלאי מקומו. ה) לקיים התוועדות של שמחה, שבה יקבלו עליהם הנאספים החלטות טובות בענייני תורה ומצוות³⁸.

29 הנשיאות החלה בשנת תרמ"ג, אך קבלת עול הנשיאות בכל הפרטים היתה רק בשנת תרנ"ד, ראה יספר התולדות – אדמו"ר מהורשי"ב, הוצאת קה"ת, כפר-חבי"ד תשל"ו, עמ' 34. וראה הערה 1 בפתח דבר לספר המאמרים תרמ"ד.

30 פרשת ימי חייו האחרונים בעלמא דין והסתלקותו נדפסה בס' יאשכבתא דרבי, ברוקלין תשל"ו, ועוד.

31 בחורף תרצ"ט, כיוון ששלטונות העיר עמדו להרוס את בית-העלמין, הועבר גופו הק' לבית-העלמין החדש שבאותה העיר מתוך מסירת-נפש ע"י מניין מאניש, על-פי הוראות תלמידו הרה"ק ר' לוייצחק שניאורסאהן נ"ע, אביו של הרב, והקימו במקום אוהל מאותן האבנים שהועברו מהאוהל הישן. יאשכבתא דרבי עמ' 151, ומשם ב"תולדות לוייצחק, הוצאת קה"ת, כפר-חבי"ד תשנ"ה, ח"א עמ' 287.

32 צילום הציון שופץ נדפס שם בעמ' 294.

33 ראה לקוטי-שיחות כרך ד עמ' 1293 בהערה. כרך יב עמ' 146 בהערה 1. כרך לב עמ' 23 הערה 38. ספר-השיחות תשמ"ח ח"א עמ' 347 הערות 7, 8.

34 ע"פ לקוטי-שיחות כרך כא עמ' 296.

35 ע"פ התוועדותי תשמ"ז ח"ב עמ' 286, מוגה.

36 ע"פ שיחות-קדש תשנ"ב עמ' 382.

37 לקוטי-שיחות כרך ז עמ' 209, 277.

38 לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 67. כרך כז עמ' 25.

39 יהתוועדותי תשמ"ז ח"א עמ' 310, 495.

40 לקוטי-שיחות כרך כ עמ' 389. וראה שם כרך כב עמ' 186.

41 ע"פ הוספות לשיחה הנ"ל בהערה 25, שם עמ' 292. וראה לקוטי-שיחות כרך כא עמ' 276.

לפחות שני אילנות²⁷. מי שלא הספיק לברך בעוד הפרחים על האילנות, לא יברך אחר-כך על הפירות²⁸.

יום שישי ב' בניסן

יום ההסתלקות-הילולא של כ"ק אדמו"ר רבנו שלום-דובער נ"ע מליובאוויטש, אדמו"ר מוהרש"ב, דור חמישי לנשיאי חב"ד²⁹, בשנת תר"פ, בעיר רוטטוב על נהר דון, ושם מנוחתו-כבוד³⁰.

יום התחלת הנשיאות של כ"ק אדמו"ר מוהרי"צ נ"ע³¹. יום התוועדות.

כל אחד ואחת, אנשים נשים וטף, ינצלו 'עת רצון' זו, כרי: א) ללמוד פרק משנה המתחיל

בוה איסור, ותלוי במנהג המקום, ושי"ם. בשו"ת מהרי"ל (הישנות) סי' קמג נקט בפשיטות שמי שלא בירך בראייה ראשונה מברך בראייה שנייה, ונעתק באורו סי' שיח ומטה-משה סי' שסא (שם הביא מזה ראייה לדון שהחינוך, שבו נחלקו עליו, ולדעת רבינו בסידורו מברכים ללא שם ומלכות), ובבירור-הלכה סי' רכו (עמ' רט) כי שלפי כללי הפוסקים יש לספוק כן נגד כל האחרונים שלא ראוהו. בבדי-השלוחן שם הבין בסדר ברכת הנהנין פ"ג הי"ד שאין לברך, אבל מפשטות הלשון הכוונה רק לשלול ברכה נוספת באותה שנה (וכמו בהלכה יג וכו' שלא כותבים כך). ובפרט שמהלשון שם "אינו חוזר ומברך" משמע שכן מברך לראשונה). וראה בוה באריכות בשו"ע הקצר פרק פז סי"ג ובהערות.

25 נסמן בשו"ע הקצר שם סי"א.

26 ראה הדעות בוה בשו"ע הקצר שם סי"ה ובהערות. דעת הרמב"ם, הטושי"ע והפוסקים שהביא בלקוטי-שיחות כרך

כג עמ' 116 הערה 33 (וכפי שנראה שהכריע שם) שצ"ל איננו פרי דווקא. ורק שהעיר על השמטת אדה"ז מסדר

ברה"ט, וסיים יאכ"מ בקשר להשמטות כיו"ב שם. לענין אילנות שיעורם בנתינת עילה, בגליון רע"א סי' רכו

מסתפק בוה, אבל רבים פסקו לברך, ראה הגדה של פסח יחזון עובדיה: עמ' יד משו"ת דובב"מ-ישראל ח"ג סי' ה

וחלקת-יעקב ח"ב סי' כו ועוד.

27 כ"ף-החיים סי' רכו ס"ק ב ובדי-השלוחן סי' סו ס"ק יח.

28 ואפילו בלא שם ומלכות, כיוון שבלוח ברכת-הנהנין (מ"יב הכ"ג) כי אדה"ז שאם נפל הפרח וגדלו הפירות טוב לברך בלא שם ומלכות, ובסדר ברה"י תשמ"ז זאת. יביאור סדר ברה"י עמ' 445.

שחרית: "יעלה ויבוא". חצי הלל¹⁰. "ואברהם זקן... זכריה... ג' פעמים. קדישתקבל. שיר-של-יום, הושיענו, ברכי נפשי, קדיש יתום.

קריאת התורה. אשרי, ובא לציון, יהללו. הכנסת ספר-תורה. חליצת התפילין. הגנת תפילין דרבנותם, קריאת-שמע, פרשיות: 'קדש' והיה כי יביאך, שש זכירות וחליצת התפילין. מזמור (כלשהו) כדי לומר הקדיש, חצי קדיש, מוסף.

אמירת ההלל כסדר התפילה חשובה יותר מאמירתו בציבור.

יום התוועדות. התוועדות – בבית-הכנסת¹¹.

חודש ניסן

בכל החודש אין אומרים תחנון¹², 'א-ל ארץ

אפיים¹³ ו"למנצח... יענך"¹⁴ בימות החול, "אב הרחמים" לפני מוסף שבת, ו"צדקתך" בשבת במנחה¹⁵. אין מתענים אלא חתן כיום חופתו ובכור בערב-פסח¹⁶.

נשיא: מצווה לחזק את המנהג¹⁷ לקרוא אחרי התפילה¹⁸ (אחרי אמירת תהילים¹⁹) בכל יום החל מהיום עד י"ג ניסן ועד בכלל, דבר יום ביומו בפרשת הנשיאים. היום מתחילים "ויהי כיום כלות משה" ומסיימים "זה קרבן נחשון בן עמינדב" (במדבר ז, א-יז). אחרי-כך אומרים את ה"הי רצון" (אומרים אותו גם בשבת)²⁰ הנדפס בסידורי תהילת ה'²¹. גם כוהנים ולוויים אומרים אותו²².

ברכת האילנות: מברכים אותה רק²³ בחודש ניסן²⁴. גם נשים מברכות²⁵. מברכים רק על אילני מאכל²⁶. לכתחילה יש להשתדל שיהיו

לאתר קדישא דאיתמר עליהו (ונטחנו הוא כספי יסוד יוסף, "עליה" – על האתר)... וכל האורות הקדושות הכלולות [איה: צייע שבכיימ – כמו באה"ק סכין, כיו – יאורות: הן בלשון זכר] בקדושת זה השבט, ואהיה מלוכב בקדושת זה השבט (נשמט מפני הדומות, וכבר העירו עיז)... (ומציון לזוהר חייג קצוב, דר"ת מונקאטש ח"יב אות ג).

11) היום יום, לי ניסן. שויע אדה"י סימן תכט ס"ח. 12) כנדפס בסידורים מאז שנת תשל"ח. ראה בירור בעניין זה ביהתקשרות: גיליון שכת עמי 18. 14) סידור אדה"י, לפני למנצח זה. 15) לוח כולל-חבי"ד, משייע אדה"י סיי תכט ס"ט. 16) ישערי הלכה ומנהגי או"ח ח"יב עמ' עז. י"א שבהקפדה לומר בכל יום את הנשיא שלו, יש סגולה שלא ישכח באחד הימים לספור ספירת-העומר. שמעתי מאבי מורי ז"ל בשם הרה"י הר"ח ר' חיים-שאלו ברוק ע"ה. 17) אין מנהגו לקרוא מתוך ספר-תורה. גם בימי הקריאה אין לגלול הס"ת ולקרוא פרשת הנשיאים מתוכו. ובפרט בשי"ק, שפרשת הנשיאים צ"ל אחר תפילת המוספין דווקא – ישערי הלכה ומנהגי או"ח ח"יב עמ' רכ, ע"פ סדר ברכת-הנהנין שבסידור אדה"י. וכן הוא ע"ד הקבלה, ברכייסוף ס"י רכו ס"יק ב. ולפלא שממשיכים להדפיס גם השתא בלוח כולל-חבי"ד (ע"פ קצות השולחן ס"י ס' בבדי-השולחן ס"יק יח) שניתן לברך ברכה זו גם בחודשי אדר או אייר, ללא כל הסתייגות. וראה אנציקלופדיה-תלמודית כ ד עמ' שנה, ציון 98.

24) היו שבירכו ברכה זו ברוב עם, ראה יאוצר מנהגי חבי"ד עמ' ה. ובפרט ע"פ המבואר בס' מורה-באצבע להחיד"א אות קצט ע"פ הוזהר (הניל הערה 16) שכונת הברכה היא תתיקון נשמות שנתגלגלו בדומם וצומח ויבקשו עליהן רחמים. 25) יוסף לעיני-יעקב ליבמות שם: והוא אמר זה מסברא דנפשי, והוא מפורש במבאר רבה פ"ח, ד (כבד, ואלו אין בהם אחד מאלה מיד עמד וריחק. וביפה-תואר שם.

כיוון שהקב"ה רוצה שאדם יעשה את כל הנדרש ממנו באופן של בחירה, כפי שהתורה אומרת "ובחרת בחיים" – והכרחי הרי שהתהינה גם אפשרויות אחרות, בלתי רצויות – איפשר איפוא הקב"ה גם מציאות של חיפזון של היפך הקדושה.

לפיכך, על-ידי ההעלם וההסתר של העולם, ובמיוחד בזמן הגלות, ייתכן שאדם ימצא צידוק להיות רץ לכיוון בלתי רצוי, לדברים בלתי רצויים, עד כדי לשקוע רחמנא-ליצלן בקנאה, תאוה וכבוד, וחושך הגלות הוא גדול כל-כך עד שהוא מרמה את עצמו בצידוקים משונים, עד שמלביש אותם בלבוש של טוב – אשר, אדרבה, כל מה שהוא חושב, אומר ועושה הוא טוב וכו'.

אבל הקב"ה שהוא עצם הטוב הרי אינו רוצה שאנשים יהיו שרויים בחושך, ונתן, איפוא, את התורה (מלשון הוראה), "תורת חיים", ו"תורה אור", המלמדת את האדם איך לנהוג, עד לחיי יום-יום, ומאירה את כל העניינים באופן מאיר ובהיר, כדי שהאדם יוכל וירצה לבחור לו את הדרך הנכונה, ובהרת בחיים.

וכדי להקל את הבחירה, קבעה התורה שלושה סימנים להכיר לפיהם באדם אם הוא אומר, מוסר, כהלכה את מה שהתורה אומרת ומצווה.

שלושת הסימנים הם "ביישנים, רחמנים, גומלי-חסדים. תכונות אלה נמצאות בכוח בכל היהודים ובכל יהודי, אבל "בכוח" אינו "סימן". "סימן" הוא כאשר הדבר נראה בפועל ממש, כל אימת שהוא נוגע לפועל, ובמקרה זה – כאשר זה מתבטא בהנהגה יום-יומית בפועל.

או שהוא אומר שלא כהלכה, להיפך מן התורה וסימניו: עזות פנים ואכזריות ושונא את הבריות ("בעלמא", "הרחוקים מתורת ה' ועבודתו") ואינו גומל להם חסד.

כרגיל ישנם שלושת הסימנים ביחד, כפי שאנו רואים שמי שהוא ביישן באמת – משום שהוא

ובחרת בחיים: ניצבים ל'ט.

בקנאה; תאוה; וכבוד: שמוציאין את האדם מן העולם – אבות פ"ד מכ"א.

התורה (מלשון הוראה): ראה רד"ק לתהילים י"ח, ספר השרשים שלו ערך ירה. גו"א ר"פ בראשית בשם הר"ק. וראה זוהר שבהערה הבאה.

תורת חיים: ראה זה"ג נגב. אמאי אקרי תורה בגין דאורי וגלי במאי הוהוה סתים כו', חיים – רכל חיים דלעילא בה אתכלילו ומנה נפקין כו'.

תורה אור: משלי ו, כב.

שלושת הסימנים הם: ביישנים, רחמנים, גומלי-חסדים: כן סדרם הרמב"ם הל' איסור"ב פי"ט הי"ז. אבל בגמרא (יבמות ע"ט, א) הסדר: רחמנים, ביישנים וגומלי-חסדים. ולהעיר, שכהסדר ברמב"ם – כ"ה כרב"ר פ"ג, ד. ו"כה בבית שמואל אה"ע ס"ב סק"ה. ובמדבר"ר פ"ח, ד (כבד); ירושלמי קידושין פ"ד הל"א – הסדר הוא כמו בגמרא יבמות. וראה לקמן במכתב. – נתבאר בהתוועדות ש"פ ויק"פ, פ' החודש ה'תשמ"ז.

ענינים ע"פ חסידות – ראה תורת הבעש"ט על מאהו"ל זה (ספר השיחות ה'תש"ג עמ' 161. כש"ט הוצאת קה"ת הוספות ס' פ): פי' הבעש"ט במארו"ל שלושה סימנים יש באומה זו – הרחמנים והביישנים וגומלי-חסדים. הרחמנים – שבנ"י מרחמים על הנשמה שירדה מרום מעלתה בעמדה לפני ה' בגן ה' וירדה בסתר המדריגות להתלבש בגוף אשר מעפר יסודו וסופו לעפר. ביישנים – שהם מתביישים מנר אלוקים אשר על ראשם ומטיבים מעשיהם בקיום המצוות. גומלי-חסדים – דנשמת אדם העליון אשר על דמות הכסא תלמדם להעלות את גופם וכל צרכיו, נוסף על חלקם בעולם, כפי גזירת ההשגחה העליונה במקום וזמן, לזככם ולהארים באור תורה ועבודה, וראה לקוטי לוי"צ אגרות עמ' שלא.

עזות פנים ... ואינו גומל' הים חסד: רמב"ם הל' איסור"ב שם. טושו"ע אה"ע ס"ב ס"ב.

ואכזריות: ברמב"ם לפנינו: או אכזריות, אבל בכת"י תימן: ואכזריות, וכ"ה בהוצאת פרענקל – עפ"י כתבי ד. ו"כה הגרסא בטושו"ע שם. ולהעיר מרמב"ם שם פי"ב הכ"ד: לפי שראה עזות ואכזריות שהיתה בהם.

הבריות ("בעלמא" "הרחוקים... ועבודתו"): תניא פ' לב.

כרגיל... ביחד: להעיר מבית-שמואל אה"ע ס"ב סק"ה: וכל שאין לו ג' סימנים אלו אין ראוי לרדק בו, צ"ל שאין לו ג' סימנים כלל, אבל אם יש א' מסימנים אלו ראוי לרדק בו.

ובעין-יוסף לעיני-יעקב ליבמות שם: והוא אמר זה מסברא דנפשי, והוא מפורש במבאר רבה פ"ח, ד (כבד, ואלו אין בהם אחד מאלה מיד עמד וריחק. וביפה-תואר שם.

יודע שכל מהותו של יהודי היא הנשמה האלוקית, חלק אלוקה ממצע ממש, המחיה אותו – הרי הוא חש יראת-בשוש עמוקה, הוא חש את ה"דע לפני מי אתה עומד", בתפלתו, וכן גם בלימודו, וכן גם, להבדיל, באכילתו וכו', משאו ומתנו. ממילא הרי הוא בד בכד גם רחמן – הוא מרחם על עצמו, על נפשו האלוקית הנמצאת בגלות בגוף, ובוודאי שהוא בעל רחמנות על הזולת, שכן הוא מבין והוא חש את ההסר לזולת, וממילא הרי הוא גומל חסד ומסייע לזולת ברוחניות ובגשמיות.

כך גם במי שמתחיל בגמילות-חסדים באמת, הרי הדבר קשור ברגש של רחמנות, וכך גם ברגש של ביישנות, כאשר הוא רואה בהזולת מעלות טובות ואינו שוכח את החסרונות שלו, ובכלל ועיקר – את העובדה שהוא (תוך כדי ידיעתו את מצבו האמיתי לפי חשבון-הצדק שהוא עורך בקשר לעצמו) שלוחו של הקב"ה למפור להזולת את החסדים והצדקה שהקב"ה יעד עבורו.

* * *

ויהי-רצון, שבהכנות לחג הפסח, כימי צאתך מארץ מצרים, הרי כשם שלבני ישראל היה "אור במושבותם" עוד בהיותם במצרים, ערב הגאולה, כך כל אחד ואחת בתוך כלל ישראל יחזקו עוד יותר בנפשם בחיי יום-יום את שלושת המידות-הסימנים הברורים והמאירים, ודבר זה יחיש עוד יותר את הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של חיפזון, כימי צאתך מארץ מצרים, כאשר הקב"ה לא עיכב את הגאולה אפילו "כהרף עין" ומיד לאחר ה"הרף עין" – "בשובה ובנחת תיוושעון", "לשכון כבוד בארצנו",

בגאולה האמיתית והשלימה על ידי משיח צדקנו, במהרה בימינו ממש.

ככבוד ובברכה להצלחה
ולחג הפסח כשר ושמה

מ/מקום החתימה/

(תורת מנחם – התועודיות היתשמי' כרך שני עמ' 693-697)

– ולהעיר – מלשון הרמב"ם הל' איסור פ"ט ה"ז: ובגבעונים... לפי שהעיוז פניהם ולא נתפייסו ולא רחמו... ולא גמלו – היינו שלא היה בהם אפילו סימן א'.

חלק אלוקה ממצע ממש: תניא רפ"ב.

ידע לפני מי אתה עומד: בתפלתו: ראה ברכות כה, ב.

באכילתו וכו' משאו ומתנו: ראה רמב"ם הל' דיעות פ"ג ה"ב-ג. שם רפ"ה. טושו"ע או"ח סרל"א. שו"ע אדה"ז או"ח סקני"ז ס"ב. וראה או"ח לה"מ עה, ב ד"ה עוד נראה לי (בהוצאת קה"ת ה"תש"מ ואילך – סרנ"ב).

נפש האלוקית ... בגלות בגוף: ראה תניא פל"ז (מח, סע"א). פמ"ז. אנה"ק ס"ד. וככ"מ.

שלוחו של הקב"ה: ראה תנחומא ויגש ו. לקו"ת ר"פ ויקרא. ד"ה ויצב שם מזבח תרמ"ד (סה"מ – ליקוט ע' יג ואילך), תרנ"ה (סה"מ תרנ"ה ע' נו ואילך). ועוד.

שלוחו של הקב"ה כו': ראה אור-החיים עה"פ (משפטים כב, כד) אם כסף תלווה. אלשיך עה"פ משלי יח, טז. ד"ה ארשב"ג תר"צ פ"ג (סה"מ קנטרסים ח"א קיט, א). וראה גם סה"מ תרנ"ה עמ' כב. ועוד. וראה "היום יום" טו אייר.

כימי צאתך מארץ מצרים: מיכה ז, טו.

אור במושבותם: בוא י, כג.

יחיש עוד יותר את הגאולה מן הגלות הנוכחית באופן של חיפזון: היינו, שהגאולה תבוא מהר, בחיפזון, אבל עצם הגאולה תהי', כולקמן, "בשובה ונחת תיוושעון" – "כי לא בחיפזון תצאו ובמנוסה לא תלכו" (ישעיה נב, יב). מכילתא ויל"ש דלעיל הערה ד"ה קול דודי. שמור"פ פ"ט, ו. ד"ה וככה שבהערה דלהלן ד"ה בשובה ונחת תיוושעון).

לא עיכב את הגאולה אפילו "כהרף עין": מכילתא הובא בפרש"י עה"פ בוא י, במא.

בשובה ונחת תיוושעון: ישעיה ל, טו. וראה ד"ה וככה (באוה"ת בא ע' שה. כרך ח ס"ע ב'תתקמא ואילך). המשך וככה תרל"ז בסופו.

לשכון כבוד בארצנו: תהלים פה, ג.

ולחג הפסח כשר ושמה: ראה לקוטי לוי"צ אגרות עמ' קצו.

הלכות ומנהגי חב"ד

מאת הרב יוסף-שמחה גינבורג

ואם נזכר אחר הברכות – קורא אותה בלא ברכה.¹

המולד: יום ראשון בבוקר 8:51 ר-11 חלקים. מברכים החודש: ראש-חודש ניסן ביום השלישי. אין אומרים "אב הרחמים". התועודות בבית-הכנסת.

יום שני

כ"ט באדר, ערב ראש-חודש ניסן

ביום זה – "יום כיפור קטן" – יש להוסיף בג' הקווין: תורה, עבודה (תפילה שבמקום קרבנות), גמילות-חסדים וצדקה.²

מי שיש לו יארצייט בחודש ניסן, יעלה היום לבית-העלמין.³

ביום האחרון של חודש אדר צריכה להיות שמחה מופלגה ביותר, לאחר ה'מרבין בשמחה' של כל ימי אדר מיום ליום, והיא נותנת את הכוח והסיוע להמשיך את הגאולה חודש ניסן, שבו נגאלו וכו עתידין להיגאל, כי השמחה שבחודש אדר, ובפרט ביום האחרון שבו, פורצת את גדר הגלות ומביאה את הגאולה האמיתית והשלמה, על-ידי משיח צדקנו שנאמר בו "עלה הפורץ לפניהם", בקרוב ממש.⁴

יום שלישי

א' בניסן – ראש-חודש

[מנהגי ראש-חודש פורטו לאחרונה ב'התקשרות' גיליונות: תפג, תצו, תק].

שבת-קודש, פרשת ויקהל-פקודי / החודש
כ"ז באדר, מברכים החודש

השכם בבוקר – אמירת תהילים בציבור.¹ אחר-כך לומדים בציבור במשך כשעה מאמר חסידות שיהיה מובן לכולם, ואחר-כך התפילה.²

[מנהגי שבת-מברכים פורטו לאחרונה בגיליונות תפג, תצה, תק].

רצוי להכין את ספר-התורה המיועד לקריאת פרשת החודש קודם התפילה, כדי למנוע טרחא דציבורא.³

מוציאים שני ספרי-תורה. בראשון קוראים לשבעה עולים בפרשת השבוע.

מניחים את ספר-התורה השני על הבימה (ונשאר על הבימה עד הקריאה בו), ואומרים חצי קדיש. הגבהה וגלילה. בספר השני קוראים למפטיר את פרשת 'החודש', בפרשת בא: "ויאמר... החודש הזה... תאכלו מצות" (שמות יב, א-כ).

אם יש רק ספר-תורה אחד אין מגביהים אחר חצי קדיש אלא גוללים לפרשת החודש. ומגביהים וגוללים לאחר גמר המפטיר. אולם את החצי קדיש אומרים תמיד אחרי הקריאה שלפני עליית המפטיר.

הפטרה: "כה אמר... בראשון באחד לחודש ... עולת תמיד" (יחזקאל מה, יח-מו, טו).⁴

אם קרא את הפטרת השבוע או כל הפטרה אחרת, קורא אחריה הפטרת פרשת החודש,

1) אומרים זאת בחליפה וכובע, והנשואים בחגיגת אבנט, כפי שהנהגו רבי וכל הציבור עמו (ולכאורה כך יש לנהוג גם כמשלמים וזאת אחר-כך).
2) ספר-המנהגים עמ' 30.
3) לוח ידבר בעותי.
4) שערי-אפרים שערי י ס"ב.

5) לוח כולל-חבידי. ספר-המנהגים עמ' 33.
6) לוח כולל-חבידי, שי"פ מקץ.
7) שיחות קודש תשל"ו עמ' 663, ובכ"מ.
8) הוראת הרבי להרבנות קרטיק ע"ה מתי"א, שאין עולים לבית-החיים בחודש ניסן כלל.
9) לקוטי-שיחות כרך ד' עמ' 1274.

הרה"ח ר' אברהם שיחי' סלומון, סופר-סת"ם מראשון-לציון מסר, שהוא זוכר בבירור שבהיותו ב'קבוצה' בבית חיינו בקיץ תשכ"ט, הגיע לרבי ספר-תורה (לא חדש) ממרוקו באחד מימי שישי עש"ק", והרבי נכח באירוע הכנסתו לארון-הקודש ב-ביום, אך לא עשו אז 'הקפות'. ואולי – כנ"ל – אם לא הגיחה את הספר, אין מקום לאירוע של שמחה.

אמנם גם ב"סיום כתיבת ספר-תורה לקבלת פני משיח צדקנו" שנערך על-ידי הרבי כאירוע מיוחד ביום ו' עש"ק ט' שבשבת ה'תש"ל", היו (לאחר הסיום): אמירת פסוקי 'אתה הראית', ניגון 'פרוות תשב ירושלים', גלילת ספר-התורה, הלכשת ה'כתר' על-ידי הרבי, נשיאת ספר-התורה לארון הקודש תחת חופה ובלוויית נרות, ללא 'הקפות', אף שזהו ספר חדש. אבל אז אמרו¹⁰, שאת ה'הקפות' יקיימו בעת קבלת פני משיח צדקנו.

'אדמו"ר' ולא 'הרב'

"הרב המגיד אמר פעם לרבי זוסיא מאניפולי: 'כתוב לגאון שלנו, ר' זלמניו ליטוואק, שיבוא לכאן', והחבריא קדישא נתנו לו את השם 'רב'" (ליקוטי-דברי-ח"א דף ק סע"א. בתרגום ללה"ק ח"א עמ' 131. ספר התולדות – אדמוה"ז ח"א עמ' 174). ואכן בחוגי חסידי פולין וכו' מציינים את אדמו"ר הזקן בתואר 'הרב'. וראה בס' 'תורת חב"ד – ביבליוגרפיה' ח"ב (ספרי ההלכה של אדמו"ר הזקן) עמ' עד ואילך, עד כמה הקפידו בכבודו והכירו עומקו וגדולתו בחוגים רחבים ביותר.

אמנם לדידן, סיפר לי הרה"ג הרה"ח ר' אשר-לעמל שי' הכהן [כיום – רב קהילת חב"ד בביתר-עילית], שפעם אחת ניגש אל הרבי בהתוועדות (והניגש לו את החוברות 'עיון סופרים' שחיבר משיעוריו על שו"ע ארה"ז), והעיר לו הרבי: מדוע הוא משתמש בשם "שו"ע-הרב" ולא בשם "שו"ע אדה"ז", הרי שם זה האחרון הוא גדול [חשוב] יותר?! ע"כ.

ואכן בספרים 'שער הכולל' ו'קצות השולחן' משתמשים הרבה בלשון "שו"ע אדמו"ר" (ולא "שו"ע הרב") למרות שהספרים מיועדים (גם) לציבור שאינו מאנ"ש.

10 אולי זה ספר-תורה שהביא איתו הרב מיכאל ליפסקר, כשעזב את מקנס שבמרוקו.

11 ספר המאמרים מלוקט ח"א עמ' פח, וסקירה קצרה על האירוע שם בעמ' ק (ביתורת מנחם – ספר המאמרים מלוקט לפי חודשי השנה, הוא בחי"ב עמודים: רנא, רסב).

12 הרה"ח רי"ל גורון, שלא ברור לו אם הדברים נאמרו בשם הרבי או מפי חסידים.

1 ראה אגיק ח"ח ע' קפט.

2 מאידך, ראה 'כפר חב"ד' גיליון 947 עמ' 42. ואולי היתה שם סיבה מיוחדת.

כל מצב של גאולה מכין ומקרב אל הגאולה השלימה

אפילו בזמן הבית השני ביקשו על הגאולה העתידה

האמור לעיל... מתבטא גם בנוגע לעצם עניין ה"גאולה":

גם כאשר ישנו מצב של גאולה – הרי במצב זה גופא דורשים ומבקשים אודות תכלית השלימות דעניין הגאולה – גאולה העתידה. וכמודגש ברברי המדרש על הפסוק "החודש הזה לכם", ש"קבע בו ראש חודש של גאולה – שבו נגאלו ישראל ממצרים וכו' עתידין להיגאל", כלומר, שגאולת מצרים גופא היא באופן שממנה ועל-ידיה באים לגאולה העתידה (על-דרך שנתבאר לעיל).

כלומר: גם הגישה לכללות עניין הגאולה היא מתוך תנועה שלמעלה ממדידה והגבלה, ולכן, כל עניין של גאולה מהווה גם שלב מסוים בכללות עניין הגאולה, והכנה לדרגה נעלית יותר, עד לתכלית השלימות דגאולה – גאולה העתידה.

וזהו מה שבכל הזמנים ביקשו ומבקשים בני-ישראל על הגאולה העתידה, אפילו לאחר הגאולה מגלות בבל, וגם בזמן שבית-המקדש (בית שני) היה קיים, כי מכיוון שבבית שני חסרו ה' דברים (חיסרון בעניין הקדושה), וזאת – אפילו בזמנים הכי טובים בבית שני, אזי כאשר מבקשים אודות שלימות הדבר (גאולה), מבקשים כבר אודות תכלית השלימות – גאולה העתידה, שאז יהיה בית-המקדש השלישי בתכלית השלימות.

דהנה, בבית ראשון היה העילוי דחמישה דברים (שלימות הקדושה) שלא היה בבית שני (שחסרו בו ה' דברים), ולאידך – בבית שני היה העילוי ד"גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון מן הראשון" [כמבואר בגמרא (ב"ב ג, סע"א ואילך) ש"בית הזה האחרון" קאי על בית שני]; ובית-המקדש השלישי יהיה נעלה יותר (באין-ערך) משניהם, גם מבית שני וגם מבית ראשון:

בבית-המקדש השלישי יהיו החמישה דברים בשלימותם (ועוד עניינים נוספים), ובאופן נעלה יותר מבית ראשון (תכלית השלימות בעניין הקדושה); ובנוגע למעלת גדלות כבוד הבית (שהיתה בבית שני – "גדול יהיה כבוד הבית הזה האחרון") – הנה אם הוספת משך זמן של עשר שנים בלבד (שעמד בית שני יותר מבית ראשון) פועלת את השלימות ד"גדול יהיה כבוד הבית גוי", הרי על-אחת-כמה-הוכמה הוספת עניין הנצחיות דבית-המקדש השלישי – "מקדש א-דני כוננו ידך" – פועלת את העילוי ד"גדול יהיה כבוד הבית" בתכלית השלימות!

ובזה מתבטא גם הקשר דעניין הגאולה (החודש) עם העניין ד"ויקהל" – כי בגאולה העתידה (שלימות עניין הגאולה) יהיה גם תכלית השלימות ד"קהל", ובלשון הכתוב: "קהל גדול ישוּבו הנה", כלומר, לא רק "קהל" סתם, כי אם "קהל גדול".

(מהתוועדות שבת-קודש פרשת ויקהל-פקודי, פרשת החודש היתשמי"ג;

יתורת-מנחם – התוועדות היתשמי"ג כרך ב, עמ' 1124-1126 – בלתי מוגה)

כוח השמחה

על-ידי השמחה נעשית עבודת האדם נעימה יותר וממילא גם שלמה ומהודרת יותר ☐ עניין השמחה צריך להיות בכל הגי' קווים שעליהם העולם עומד – תורה, עבודה וגמילות-חסדים ☐ על-ידי ריבוי שמחה יבקעו את כל ההעלמות וההסתרים

מאת הרב מרדכי-מנשה לאופר

נאמר בגמרא (ברכות לא,א), "אסור לאדם שימלא שחוק פיו בעולם-הזה, שנאמר אז ימלא שחוק פי'נו". אבל – מבהיר הרבי ('תורת-מנחם – התוועדויות' תשי"ג, כרך ז עמ' 32) – עניין זה הוא בנוגע לעניין של שמחה וזמרה סתם, מה-שאינ-כן שמחה וזמרה שמביאה תועלת בעבודת ה' – לא רק שמותרת היא, אלא היא רצויה ומחוייבת. זאת ועוד: על-פי הפתגם שכאשר חייל הולך למלחמה הולך הוא מתוך "מאוש" (שיר-לכת), ודווקא על-ידי זה הוא מנצח במלחמה, הרי לא זו בלבד שהשמחה אינה מבלבלת ומפריעה ל'עבודה', אלא אדרבה, על-ידי נעשית ה'עבודה' מתוך נעימות ("געשמאק"), ואזי היא בשלמותה ובמילואה ובהידור.

יראה בהעלם, שמחה בגילוי

במאמר ד"ה "החודש הזה לכם" תשי"ד ('תורת-מנחם – התוועדויות' תשי"ד, כרך יא עמ' 166) מבאר הרבי: העבודה דקיום המצוות בלבד אינה מספיקה, אלא צריך להיות גם העבודה בשמחה, דעניין השמחה הוא עיקר גדול בעבודת ה' (שהיא הכלי לאהבה בתענוגים). ואף-על-פי שנאמר (תהילים ב,יא), "עיבדו את הוי' ביראה" – והרי יראה ושמחה הם הפכים, שיראה הוא עניין של כיוון ושמחה הוא עניין של התפשטות – הרי בפסוק זה

במאמר ד"ה "החודש הזה לכם" תשי"ד, כרך יא עמ' 245).
והרבי סיים:
זהו אפוא מה שנדרש מאיתנו: בין אם נמצאים ב"טור המסדר", ובין אם נמצאים מאחורי, מלפנים או מאחור – צריכים להתאזר עם מעט קבלת עול, "כחודה של מחט", ועם ריבוי שמחה, ובכוח זה יבקעו-יפרצו... את שיירי ההעלמות... וההסתרים... ויעמידו את עצמם במקום שמשם יקחו אותנו להמעמד ומצב ד"לכו ונלכה באור הוי"ו.

הכנסת ספר-תורה ישן, 'אדמו"ר' ולא 'הרב'

מאת הרב יוסף-שמחה גינזבורג

הכנסת ספר-תורה ישן

שא"ה: האם אפשר לערוך אירוע של "הכנסת ספר-תורה" לכל פרטיו ודקדוקיו (כנרפס באגרות-קודש של כ"ק אדמו"ר מהוריי"צ), כאשר מכניסים ספר-תורה ישן שעבר שיפוץ ותיקון? תשובה: אמסור רק צרור תשובות ומעשים שהיו, שקיבלתי בנידון: הרה"ג הרה"ח ר' אליהו שיחי' לנדא השיב, שכפי הידוע לו אין נוהגים כלל לערוך 'הקפות' וכו' בהכנסת ספר-תורה ישן, אבל אפשר כמובן לרקוד ולשמוח עם הספר. אמנם בס' 'נטעי גבריאל' – הנהגת וסדר הכנסת ס"ת², כתב [בדין "מי שירש ספר-תורה שהיה מוטעה מאוד ונתן הרבה מעות לתקנו, ורצה להחזירו לבית-הכנסת"³] שיש מקום לנהוג כרגיל בהכנסת ספר-תורה חדש, עם הקפות וכו'. אך מאידך הביא שם⁴ הוראה, שאין להוליכה בחוץ בתופים ובמחולות מפני גניבת-דעת הבריות שיחשבו שמוליכים ספר-תורה חדש ממש, וגם את הסעודה יצמצמו מעט. והעיר הרה"ח ר' יהודה-לייב שיחי' גרונר, דלכאורה הרי כבר הביא לעיל⁵ משר"ע⁶ שכיוון שהגיה בו אפילו אות אחת, מעלה עליו הכתוב כאילו כתבו, דהיינו – כמו ספר חדש!

הרה"ג הרה"ח הרב יצחק יהודה שיחי' ירוסלבסקי, מרא דאתרא נחלת-הר-חב"ד, סיפר, שכאשר הגיע ספר-תורה מכ"ק אדמו"ר מהוריי"צ לכפר-חב"ד עם ייסורו בשנת תש"ט⁷, ערכו 'הכנסת ספר-תורה' לכל פרטיה אף שהיה זה ספר ישן. וכן בשנת תשכ"ט, עם ייסור שכונת נחלת-הר-חב"ד בקרית-מלאכי, כשהגיעו שני ספרי-התורה ששלח הרבי אליהם⁸, וגם הם היו ישנים, עשו ככל פרטי מנהגי הכנסת ספר-תורה (חוץ משמירת חלקים מבר-המעיל לסגולה, שלא עשו), ועל-כך-פנים בשנת תשכ"ט היה זה בידיעת והסכמת הרבי [ומסתמא – הגיהו את הספרים לפני המשלוח]. ואולי רק כשחסידיים מקבלים ספר-תורה מהרבי או ללא-ספק יש מקום ל'הקפות' ואירוע מלא, כמובן.

1 חיו עמי עג.
2 פי"ח סעיף כ ובהערות, משו"ת ויקרא אברהם יו"ד סי' ע, ומדברי מנהגים ק"ק ארגייל [=אלגויר] להגאון רבי יהודה עייאש דף קט ע"ב, וכ"כ בס' יאלה דברי שמואל דרוש ט.
3 וצ"ע אם כוונתו לנהוג כך דווקא כשנתקיימו פרטים אלו.
4 בסוף הסעיף ובהערה לא, בשם בעהמ"ח שו"ת ישבט הלוי.
5 הערה ל.
6 יו"ד סי' ער ס"א בהג"ה, מגמי מנחות לא ותוד"ה אם.
7 אג"ק כרך י עמ' קסז – מעשיק פי' בהר.
8 לקוטי-שיחות כרך כד עמ' 389 – מ"א ניסן.
9 הערת הרה"ח רי"ל גרונר.

מים שלנו

"הוא זקוק למים שלנו"...

סיפר כ"ק אדמו"ר הריי"צ: לעיתים קרובות היה כ"ק אדמו"ר [=הרש"ב] מביט מבעד לחלון – כך שלא יבחינו בו – ומתבונן איך הבחורים, תלמידי הישיבה, הולכים דרך החצר. הוא אמר לי: "על מצבם בלימוד הנגלה אני יודע מהמשיגיה על נגלה; על מצבם בחסידות אני יודע מהמשיגיה על חסידות; אבל כיצד הם מתהלכים – זאת עלי לראות בעצמי. ב'קטנות' נוגעת תכלית הגדלות".

פעם ראה כ"ק אדמו"ר בחור אחד כשהוא מתהלך בחצר ואמר לי: "הוא זקוק למים שלנו"...

(ספר-השיחות תשי"ד)

ה'יחידה' האירה בו

סיפר הרה"ח הרב חיים-מרדכי פרלוב ז"ל: הסדר בליובאוויטש היה שהרבי הרש"ב נ"ע היה הולך ומשתתף בעצמו בהבאת והכנת ה'מים שלנו', לצורך אפיית המצה השמורה בערב חג הפסח. מובן שגם המשפיעים והמשיגים של הישיבה וכן כל הבחורים היו הולכים להשתתף במעמד שאיבת ה'מים שלנו'. המנהג היה שלאחר הבאת ה'מים שלנו', היו הכל יוצאים בריקוד גדול בחצר. הרבי נ"ע היה יושב בחדרו הק' ומביט דרך החלון לעבר החצר.

פעם, לאחר שהביאו את ה'מים שלנו' והבחורים יצאו בריקוד, היה ביניהם גם התמים שמשון מילנער ז"ל מוויטבסק. ואמר הרבי נ"ע: "ראיתי כיצד שמשון ויטעבסקער רקד לאחר הבאת ה'מים שלנו' והאירה אצלו ה'יחידה' שבנפשו". לא שמעתי זאת מפיקודשו של הרבי נ"ע ממש, אבל כולם בליובאוויטש אמרו זאת אחר כך. עם זאת, שמעתי מהתמים הרב רפאל כהן ז"ל מגרמנוביץ' – שהיה בעצמו בחור מצוייץ ואחר כך היה רב בכמה קהילות חשובות עד שנספה בשואה – שהוא רקד אז ליד הבחור שמשון וכשהביט על פניו, ראו שפניו זהרו כל-כך עד שאי-אפשר היה להביט בו...

(ליקוטי סיפורים עמ' רטו)

הקהל שר בדבקות ובהתרגשות "א-לי אתה"

יום שני ג' ניסן: ...אחר הצהריים, בשעת דמדומי חמה, הגיע שוב כ"ק אדמו"ר שליט"א ל-770 והפעם לשם שאיבת 'מים שלנו'. המחזה כולו היה נהדר בקודש: עוד בטרם הגיע כ"ק אדמו"ר שליט"א ל-770, הוכנו בסמוך לדלת הראשית של 770 שולחן ועליו כמה כלי זכוכית גדולים. מן הצד הותקן ברז המחובר באמצעות צינור לבאר מים הסמוכה ל-770. דקות ספורות לפני בוא כ"ק אדמו"ר שליט"א התאסף קהל רב מסביב לבניין כדי לראות את פני קודשו בעת מלאכת שאיבת המים. הקהל קיבל את פני כ"ק אדמו"ר שליט"א בשירה אדירה. כ"ק אדמו"ר שליט"א נכנס בתחילה לחדרו הק' ומיד כעבור דקות ספורות יצא החוצה דרך הדלת הראשית, פנה לעבר השולחן, נטל מעל גביו כוס זכוכית נקייה ושטפה בברז הפתוח שלוש פעמים – כשהקהל כולו שר בדבקות ובהתרגשות את הניגון "א-לי אתה", כנהוג. אחר כך מילא הרבי שליט"א את הכוס במים ושפך לתוך הכלי הגדול את תכולתה בשלוש פעמים. על דבר זה חזר עוד פעמיים. אחר כך – כשהוא מניף את ידו הק' להגברת השירה – נכנס פנימה לחדרו הק' כמה דקות לאחר מכן שב לביתו.

(מתוך יומן 'הקהל' – תשמ"ח)

והרבי ענה על כך:

יש לכך עצה – כאשר יש צימאון לגילוי אלוקות, הרי צימאון זה גופא מרווה במקצת, כיוון שהצימאון מרומם את האדם לאותה מדרגה שאליה הוא צמא, כמאמרו של הבעש"ט "במקום שרצונו של אדם שם הוא נמצא".

בשמחה וטוב לבב

"ותשואת-חן על הניגון וכו' ויעבוד ה' בשמחה וטוב לבב" – כתב הרבי בחורף (צילומי ב'התמים' גליון כז עמ' 46) לאחד ממלחיני הניגונים לכבוד י"א בניסן תשמ"ב.

על מכתבו של הרה"ח ר' אפרים וולף ז"ל, מכ"ח בתשרי תשכ"ח, ציין הרבי (תשורה ל"ג בעומר תשס"ב עמ' 49): "כמובן וגם פשוט להמשיך בעבודתו בשמחה וטוב לבב וה' יצליחו".

לטובת העבודה

ונחתום בביטוי נוסף של הרבי (בהתוועדות י"ט בכסלו תשי"ד; 'תורת-מנחם – התוועדות' תשי"ד כרך י עמ' 258) בדבר חיוניותה של השמחה:

וכאן ישנה הברירה לקחת את כל העניינים מיום זה מתוך שמחה – כדברי כ"ק מו"ח אדמו"ר שטובת העבודה דורשת לעשותה בשמחה, שאז נעשית העבודה במהירות יותר ובאופן טוב יותר.

על מה יש לשמוח?

בהתייחסו לדברי כ"ק אדמו"ר מוהריי"צ שאנו הולכים לקראת משיח-צדקנו, וכאשר הולכים לקראת משיח צדקנו, יש ללכת בשמחה – אמר הרבי ('תורת-מנחם – התוועדות' תשי"ד, כרך יא עמ' 242) דלכאורה, כאשר אדם עושה חשבון, אליבא דנפשיה, ממעמדו ומצבו – יכול לחשוב: מצד איזה עניין יכול הוא להיות בשמחה?

מצד מצבו בעצמו – ידע אינש בנפשיה כו', ואפילו מצד התורה ומצוות שמקיים – הרי אין הוא מרגיש מה שנפעל על-ידי קיום התורה ומצוות שלו, שהרי בזמן הזה כל העניינים הם באופן של "מתן בסתר", וכמונה בתיבה סתומה; אם-כן, כיצד יכול הוא להיות בשמחה?

והמענה לזה – הסביר הרבי – בעובדה שכל ההמשכות נעשות כבר עתה, בזמן הגלות, ולעתידי-לבוא יתגלו העניינים שנמשכו על-ידי קיום התורה ומצוות בזמן הזה דווקא. וכאשר עושים חשבון, שלאמיתו של דבר כל העניינים ישנם כבר עתה, וסוף-כל-סוף הם יתגלו – הרבר מביא לידי שמחה.

בהמשך (שם עמ' 243) הקשה הרבי:

מכיוון שבינתיים הכול הוא בהעלם, נמצא שבפועל אין בידינו שום דבר, נשאלת אפוא שוב השאלה: מצד איזה עניין תהיה שמחה?

פרשת ויקהל-פקודי

ויקהל (לה,א)

המשמעות של "ויקהל", בעבודת האדם, היא לגלות בכל פרטי הנבראים את אמיתות מציאותם; בזאת הם 'מתקהלים' לרשות הקדושה ומתאחדים למציאות אחת המשמשת את קונוה. עבודה זו של גילוי האחדות בכל הבריאה מתחילה בהקבלת כל בני ישראל למציאות אחת ומאוחדת. זאת על-ידי שמגלים כי כולם הם חלקים מעצם אחד – הקב"ה – ואוהבים איש את רעהו, "כמוך".

הנהגה זו היא-היא ההכנה להקבלת כל ישראל יחד בקיבוץ הגלויות שיהיה תכף ומיד ממש.

(משיחת שבת-קודש פרשת ויקהל תשנ"ב)

ויקהל משה את כל עדת בני-ישראל ויאמר אליהם, אלה הדברים אשר ציווה ה' לעשות אותם (לה, א)

ויקהל משה - למחרת יום-הכיפורים כשירד מן ההר (רש"י)

אחד הגורמים העיקריים להעדר אחדות הוא הממון, שרוב הסכסוכים בין אדם לחברו באים בעטיו. נמצא, שמעלה יתרה הייתה בהתאחדות בני-ישראל על-ידי נדבת ממונם למלאכת המשכן.

זו הסיבה (הפנימית) שרש"י מדגיש את העובדה שאסיפת כל ישראל לשמוע את הציווי על מלאכת המשכן הייתה "למחרת יום-הכיפורים":

על היום הקדוש הזה נאמר (בנוסח התפילה) שהוא "יום שימת אהבה ורעות, יום עויבת קינאה ותחרות" (ובסגנון תורת החסידות – זהו יום גילוי ה'יחידה' שבנפש, היא נקודת היהדות שבה כל ישראל שווים). החידוש הוא אפוא, שאחדות זו נמשכת גם למחרת יום-הכיפורים, כלומר, גם לאחר ירידת משה מהר-סיני ולאחר 'ירידת' ישראל בחזרה לענייני העולם, מוסיפה האחדות לשרור ביניהם עד כדי כך שהדבר אף ניכר בממונם.

(משיחת שבת-קודש פרשת ויקהל תשמ"ט)

וכל איש אשר נמצא איתו תכלת וארגמן... הביאו. כל מדים תרומת כסף ונחושת הביאו... וכל אשר נמצא איתו עצי שיטים... הביאו (לה, כג-ד)

בנדבת בני-ישראל למלאכת המשכן היה דבר והיפוכו: מצד אחד – כל איש ואשה הביאו כפי נדבת ליבם וכפי מה שהיה בידם, ומצד שני – כל בני-ישראל ללא יוצא מהכלל השתתפו בנדבה זו.

משמעות הדברים בפנימיותם:

יש פרטים שבהם כל ישראל שווים, כדוגמת המצוות המעשיות. לעומת זאת, יש עניינים, דוגמת אהבת ה' ויראת ה', שבהם יש חילוקי דרגות.

תכלית הכוונה היא, שהאחדות תבוא לידי ביטוי גם באותם דברים שבהם יש הבדלים בין איש לרעהו, דהיינו, שיהיה ניכר כי למרות ההבדלים, כולם מאוחדים ושווים לפני הקב"ה.

רעיון זה בא לידי ביטוי הן בנדבת המשכן, כאמור, והן בעשיית המשכן בפועל, כפירוש רש"י על הכתוב בפרשה, "ולהורות נתן בליבו, הוא ואהליאב בן אחיסמך למטה דן": "ואהליאב משבט דן מן הירודין שבשבטים מבני השפחות והשווהו המקום לבצלאל למלאכת המשכן והוא מגדולי השבטים, לקיים מה שנאמר ולא ניכר שוע לפני דל".

(לקוטי-שיחות כרך לא עמוד 217)

אלה פקודי המשכן משכן העדות (לה, כא)

הלשון הכפול "המשכן משכן" מרמז לשני המשכנים – המשכן הרוחני שלמעלה והמשכן הגשמי שלמטה.

המילה "העדות" נאמרה במשכן השני דווקא – המשכן הגשמי. כי 'עדות' שייכת רק בדבר מכוסה ונעלם; על דבר גלוי אין צורך בעדות. ומאחר שבמציאות הגשמית לא נראית אלוקות בגילוי, לכן זקוקים ל'עדות' על כך שבמשכן הגשמי היתה השראת השכינה.

(לקוטי-שיחות כרך א עמ' 198)

משכן העדות (לה, כא)

המילה "עדות" – רומזת ל"עדיים" (כתרים) שקיבלו ישראל בשעת מתן-תורה. על-ידי חטא העגל איבדו בני-ישראל את העדיים, כנאמר (שמות לג), "ויתנצלו בני-ישראל את עדיים מהר חורב". בזמן עשיית המשכן נתרצה להם הקב"ה (כדאיתא במדרש-רבה) וחזרו ונמשכו להם העדיים. על-שם זה נקרא המשכן "משכן העדות".

(אור-התורה כרך ו עמ' בירלג)

ויעשו בני-ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה בן עשו (לט, לב)

מדוע חזרה התורה על כל פרטי עשיית המשכן וכליו (בפרשיות ויקהל-פקודי) ולא הסתפקה בפסוק "ויעשו בני-ישראל ככל אשר ציווה ה' את משה בן עשו"?

אלא כאשר התורה כופלת עניין מסוים, זה מפני חביבות הדבר. לכן, למשל, נכפלה פרשת אליעזר בתורה, כי "יפה שיחתן של עבדי אבות לפני המקום מתורתן של בנים" (רש"י בראשית כד, מב). המשכן, מקום השראת השכינה, כה יקר וחביב לבני-ישראל, עד שמשום זה כפלה התורה את כל פרטיו.

(לקוטי-שיחות כרך טז עמ' 458)